

ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๙

๑. พยัญชนะในบาลีมีเท่าไร อะไรบ้าง ต่างจากสระอย่างไร พยัญชนะไหนประกอบกับสระได้ทั่วไป และพยัญชนะไหนประกอบได้ไม่ทั่วไป ฯ
๒. สนธิคืออะไร ในที่เช่นไรแปลงนิคคหิตเป็น ญ ได้, รชช-อทาสี, ฉ-อายตน์, ปพพชิสฺสามิ-เอว-อหฺ เมื่อสนธิกันแล้วได้รูปเป็นอย่างไร ฯ
๓. สรรพนามคืออะไร แบ่งเป็นเท่าไร อะไรบ้าง จงบอกคำที่ขีดเส้นใต้ในประโยคต่อไปนี้ว่า เป็นสรรพนามชนิดไหน อัย อัจฉริโย มํ นิจฺจเมว โฉวทติ อนุสาสติ โส หิ มยฺหํ วุฑฺฒี อาสีสติ ฯ
๔. จงแก้คำผิดในประโยคต่อไปนี้ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ถ้าเห็นว่าถูกให้คงไว้ตามเดิม
- ก. อถสฺส คหิตสาขาปิ อุกฺกนฺตสาขาปิ ภิชฺชิ ฯ
- ข. สรีโรโต เสทา มุญฺจิสฺสุ ฯ
- ค. อมฺมตาตา มยา ภิกฺขุสฺสทฺธานิ นิมฺนฺติตานิ ฯ
- ฅ. มยํ วิสฺตึนํ ภิกฺขุณํ ภิกฺขุํ ทสฺสามิ ฯ
- ง. ยฺวํ อนุตฺรามคฺเค คจฺจนฺโต เอกํ อิตฺถิํ ตตฺถ ใจเรหิ
 ปหฺริยนฺตี อทุทสฺ ฯ
๕. นามกิตฺกํ กับ กิริยากิตฺกํ ต่างกันอย่างไร ปารคฺ (ชโน) อนุปายินิ (ฉายา) อาราโม (ธมฺโม) ลงปัจจัยอะไร มีวิเคราะห์อย่างไร ฯ
๖. สมาสว่าโดยชื่อมีเท่าไร อะไรบ้าง สุขสฺวาโส (ธีโร) ธมฺมาราโม (ภิกฺขุ) กปฺปสฺตสฺสทฺสปุริตปารมี (อานนฺทตฺเถโร) เป็นสมาสอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ ฯ
๗. ศัพท์เช่นไร เรียกว่าศัพท์ตัดทริต ต่างจากศัพท์สมาสอย่างไร ฯ ปณฺชิตฺตชาติโย, ชาลินิ (ตณฺหา) ปญฺจโม, เป็นตัดทริตไหน ลงปัจจัยอะไร มีวิเคราะห์อย่างไร ฯ

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓ บาลีไวยากรณ์

๑. พยัญชนะในภาษาบาลีมี ๓๓ ตัว คือ ก ข ค ฉ ง, จ ฉ ช ฌ ญ, ฎ ฐ ฑ ฒ, ต ถ ท ธ น, ป ผ พ ภ ม, ย ร ล ว ส ห พ ° ต่างจากสระคือ ออกเสียงไม่ได้ตามลำพังตนเองเหมือนสระ ต้องอาศัยสระ พยัญชนะจึงจะออกเสียงได้, เว้นนิคคหิตเสีย พยัญชนะอื่นที่เหลือประกอบกับสระได้ทั่วไป, นิคคหิตประกอบได้เฉพาะสระที่เป็นรัสสระเท่านั้น คือต้องไปตามหลังสระ อ อิ อุ เสมอ เช่น อหิ อกาสิ เสตุ เป็นต้น ฯ

๒. สนธิ คือ การต่อศัพท์และอักขระให้เนื่องกันด้วยอักขระ เพื่อย่นอักขระให้น้อยลง เป็นอุปการะในการแต่งฉันทอื่นจำกัด ครุ ลหุ และทำคำพูดให้สละสลวย เช่น จตุตทาโร-อิเม สนธิเป็น จตุตทาโรเม เป็นต้น ฯ แปลงนิคคหิตเป็น ฌ ได้ ในที่ต่อไปนี้ :-

(๒) สนธิ คือ การต่อศัพท์และอักขระให้เนื่องกันด้วยอักขระ เพื่อย่นอักขระให้น้อยลง เป็นอุปการะในการแต่งฉันทอื่นจำกัด ครุ ลหุ และทำคำพูดให้สละสลวย เช่น จตุตทาโร-อิเม สนธิเป็น จตุตทาโรเม เป็นต้น ฯ แปลงนิคคหิตเป็น ฌ ได้ ในที่ต่อไปนี้ :-

(๑) พยัญชนะ จ วรรค อยู่หลัง เช่น ฌมม จเร เป็น ฌมมฌจเร

(๒) เอ และ ห อยู่หลัง เช่น ต์ เอเว เป็น ตญเเวเว เอวิ หิ เป็น เอเวหวิ

(๓) ย อยู่หลัง แปลงนิคคหิต กับ ย เป็น ฌญ เช่น สโยโค เป็น สญโยโค ฯ

เมื่อสนธิกันแล้ว ได้รูปเป็นดังนี้ :-

รชชฺ-อทาสิ เป็น รชชมาทาสิ, ฉ-อายุตนิ เป็น ฉพายตนิ, ปพฺพชิสฺสามิ เอว-อหํ เป็น ปพฺพชิสฺสามวาหํ ฯ

๓. สรรพนาม คือ คำแทนชื่อ นาม นามที่ออกชื่อมาแล้วข้างต้น เพื่อมิให้เป็นการซ้ำ ๆ ซาก ๆ ซึ่งไม่เพราะหู เหมือนคำในภาษาของเราว่า ท่าน, เธอ, เขา, มัน, เป็นต้น ฯ แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ ปุริสสรรพนาม ๑ วิเสสนสรรพนาม ๑ ฯ

อัย จัดเป็น วิเสสนสรรพนาม

โส จัดเป็น ปุริสสรรพนาม

มยฺหํ จัดเป็น ปุริสสรรพนาม ฯ

๔. แก้อคำที่ผิดให้ถูกดังนี้

ก. อถสฺส คหิตสาขาปิ อุกฺกนฺตสาขาปิ ภิชฺชิ ฯ

ข. สรีโรโต เสทา มุจฺจิสฺสุ ฯ

ค. อมฺมตาตา มยา ภิกฺขุสฺส หสฺสํ นิมฺหฺตติ ฯ

ฌ. มยฺ วิสฺตียา ภิกฺขุณฺ ภิกฺขุ ทสฺสาม ฯ (หรือแก้อ มยฺ เป็น อหํ ก็ได้)

ง. ยฺวา อนฺตรามคฺเค คจฺจนฺโต เอกํ อิตฺถิ ตตฺถ โจเรหิ ปหฺริยมาณํ อทุทส ฯ

๕. นามกิตก์ เป็นนามนาม และคุณนาม จัดเป็นสาธนะ มีปัจจัยเป็นเครื่องหมายสาธนะนั้น ๆ เช่น ทานํ ทายโก เป็นต้น ส่วนกิริยากิตก์นั้น เป็นกิริยา ประกอบด้วยวิภัตติ

วณะ กาล ชาติ วาจก และปัจจัยเหมือนอาชยาด ต่างแต่ไม่มีบและบุรุษ เท่านั้น เช่น คจฺจนฺโต
คโต กาทพฺพิ เป็นต้น ๙

- ปารฺคู ฐ ปัจจย วิ. ปารฺ คจฺจนฺติ สีเลนฺนาติ ปารฺคู (ชโน)
อนฺุปายินี ณี ปัจจย วิ. อนฺุปยติ สีเลนฺนาติ อนฺุปายินี (ฉายา)
อาราโม ฌ ปัจจย วิ. อาคนฺุทฺวา รมนฺุติ เอตฺถาติ อาราโม (ธมฺโม) ๙

๖. สมาสวาโดยชื่อมี ๖ อย่าง คือ กมฺมธารโย, ทิคุ, ตปฺปริโส, ทวนฺทโว, อพฺยयीภาโว,
พหฺพฺพิหิ ๙

สุขสฺวาโส เป็น ตติยาตุลยาริกรณพหฺพพิหิสมาส

- วิ. สุขฺ โส สฺวาโส เยน โส สุขสฺวาโส (ธีโร)

ธมฺมาราโม เป็น จันฺฐิตูลยาริกรณพหฺพพิหิสมาส

- วิ. ธมฺโม ธาราโม ยสฺส โส ธมฺมาราโม (ภิกฺขุ)

กปฺปสฺตสฺหสฺสปฺริตปารมี เป็น ทุตฺยาดตฺปฺริตสฺมาส มีจันฺฐิตตฺปฺริตสฺมาส และ
ตติยาตุลยาริกรณพหฺพพิหิสมาส เป็นภายใน มีวิเคราะหตามลำดับดังนี้

- จ. ตป. วิ. กปฺปานํ สตสฺหสฺสํ กปฺปสฺตสฺหสฺสํ
ต. ตล. พหฺพ. วิ. ปฺริตา ปารมีโย เยน โส ปฺริตปารมี (อานนฺุทฺเถโร)
ท. ตป. วิ. กปฺปสฺตสฺหสฺสํ ปฺริตปารมี กปฺปสฺตสฺหสฺสปฺริตปารมี
(อานนฺุทฺเถโร) ๙

๗. ศัพท์ที่ประกอบด้วยปัจจัยหมู่หนึ่งสำหรับใช้แทนศัพท์เพื่อย่อคำพูดให้สั้นลง เช่น
สุยาเม ชาโต คงไว้แต่ สุยาม ลบ ชาต ทิ้งเสียแล้วลง ฌิก ปัจจัยแทนที่ สุยาม ได้รูปเป็น
สุยามิโก แผลได้ความอย่างเดียวกัน เรียกว่า “ตฺทริต” ๙ ต่างจากสมาส เพราะสมาสมิได้ลบศัพท์
ทิ้งแล้วใช้ปัจจัยแทนศัพท์อย่างตฺทริต สมาสนั้น ได้แก่ การย่อศัพท์ ตั้งแต่ ๒ ศัพท์เข้าเป็นบท
เดียวกัน โดยลบวิภตติศัพท์หน้าบ้าง ไม่ลบบ้าง เช่น สุยาเม ชาโต เป็น สุยามชาโต เป็นต้น
อย่างนี้เรียก สมาส ๙

มนฺุสฺสชาติโย เป็น ชาตาทิตฺทริต ลง อिय ปัจจัย

- วิ. มนฺุสฺสชาติยา ชาโต มนฺุสฺสชาติโย

ชาลินี เป็น ตทฺสสฺตติตฺทริต ลง อี ปัจจัย

- วิ. ชาลมฺสฺสา อตฺถิติ ชาลินี (ตณฺุหา)

ปญฺจโม เป็น ปฺรณตฺทริต ลง ม ปัจจัย

- วิ. ปญฺจนฺํ ปฺรณํ ปญฺจโม ๙
